

Výjezdní seminář z obchodního práva

OZ a ZOK – stále jako nové

8. – 10. dubna 2016

Uvolněný podíl

Adam Jaroš

3. ročník PF UK

Resumé

Práce se zabývá institutem institutu uvolněného podílu, když jej nejprve obecně definuje a osvětluje jeho základní funkce, včetně situací, kdy k jeho vzniku, resp. k transformaci běžného (základního) podílu v uvolněný dochází. V další části se autor věnuje úpravě uvolněného podílu v ObchZ, včetně nastínění jednoho z problémů této úpravy a ve svém zbytku se již zabývá řešením uvolněného podílu v ZOK. Pozornost je věnována zejména způsobu zpeněžení uvolněného podílu, a to s přihlédnutím k (ne)převoditelnosti podílu, se kterou ZOK spojuje odlišné povinnosti společnosti při nakládání s uvolněným podílem. Při popisu výše uvedených postupů a situací předvídaných zákonem je zároveň poukázáno na problematické otázky a nejasnosti spojené s jejich zákonným řešením. Na závěr práce je věnována pozornost povinnostem společnosti týkajícím se nakládáním s uvolněným podílem, které nastávají v situaci, kdy již byl uvolněný podíl zpeněžen a bývalému společníkovi byla vyplacena kompenzace ve formě podílu vypořádacího, včetně případných sankcí za jejich nesplnění.

1. Úvod

Tento příspěvek slouží zejména k osvětlení úpravy uvolněného podílu v předrekodifikační právní úpravě a v Zákoně o obchodních korporacích (dále jen "ZOK") a dále se podrobněji věnuje uvolněnému podílu tak, jak je upraven s účinností od 1.1.2013. Pokusím se podrobně rozebrat aspekty aplikace tohoto institutu v praxi a upozornit na některé problémy, které při ní mohou nastat a dále posoudit poukázat na některá důležitá rozhodnutí českých soudů vydaných za účinnosti Obchodního zákoníku (dále jen "ObchZ"), vztahujících k tomuto tématu.

2. Podíl

Podíl obecně vyjadřuje míru účasti společníka na obchodní korporaci a je souhrnem jeho práv a povinností z této účasti plynoucích. Je věcí movitou nehmotnou a může s ním tedy být jako s věcí nakládáno, nevylučuje-li to jeho povaha, smluvní omezení nebo zákon. Velikost

podílu společníka na společnosti s ručením omezeným je určena jeho poměrem k výši základního kapitálu společnosti, je tedy materiálně vyjádřen v majetku společnosti.

Ve vztahu společníka a podílu je nutné rozlišit dva aspekty, a sice ten, že pouze vlastnictví nebo spoluvlastnictví podílu v obchodní korporaci vytváří účast společníka na ní a tedy s tím související vzájemná práva a povinnosti. Druhým aspektem je pouhý vlastnický vztah společníka, jakožto vlastníka k podílu, v důsledku něhož je vlastník zpravidla zároveň i společníkem, avšak ve výjimečných případech tomu tak být nemusí.¹ Je tomu tak například tehdy, je-li podíl ve společném jmění manželů, tedy vlastnický vztah k němu mají oba manželé, ale společníkem může být jen jeden z nich. Druhý takový případ nastává též u uvolněného podílu, což je institut, kterému se bude podrobně věnovat tento příspěvek.

3. Uvolněný podíl

Zanikla-li účast společníka na společnosti s ručením omezeným za jejího trvání jinak, než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkon rozhodnutí, transformuje se okamžikem zániku společnickovy účasti jeho podíl v podíl uvolněný. Konkrétní okamžik přeměny podílu se liší v návaznosti právě na právní důvod zániku účasti na společnosti, tyto způsoby ukončení účasti společníka jsou popsány v ZOK a patří mezi ně: dohoda společníků o ukončení účasti společníka na společnosti (§ 203 ZOK); vyloučení společníka, ke kterému může dojít jak na základě jednostranného rozhodnutí společnosti v kadučním řízení pro nesplnění vkladové nebo příplatkové povinnosti (§§ 151, 165 ZOK), tak na základě pravomocného rozhodnutí soudu, který rozhodnutí vydá na návrh společnosti (§ 204 ZOK); dále pak vystoupení společníka ze společnosti (§§ 164, 202 a 207 ZOK), ke kterému taktéž může dojít jednostranným právním jednáním společníka, nebo pravomocným rozhodnutím soudu (§ 205 ZOK) vydaným na návrh společníka; zrušení účasti v návaznosti na úpadek společníka nebo na výkon rozhodnutí či exekuci směřující proti podílu (§ 206 ZOK) a také smrt společníka. Specifickou situací je rozhodnutí soudu o zrušení účasti dědice na kterého přešel podíl ve společnosti a z různých důvodů po něm nelze spravedlivě požadovat, aby ve společnosti dále setrval. Tyto způsoby ukončení účasti společníka a jejich podmínky však nejsou předmětem tohoto příspěvku. V případě, kdy právním důvodem je právní jednání, ať již dvoustranné či jednostranné, nastává metamorfóza podílu právě učiněním takového jednání. Oproti tomu zaniká-li účast společníka rozhodnutím soudu, přemění se podíl až s nabytím právní moci tohoto rozhodnutí. Okamžik přeměny podílu společníka je také důležitým z důvodu počátku běhu lhůt, o kterých bude pojednáváno níže. Smyslem institutu uvolněného podílu je, aby společnost získala peněžní prostředky na vypořádání s bývalým společníkem. Zákonná ustanovení upravující nakládání společnosti s uvolněným podílem se tedy omezují toliko na kroky vedoucí k jeho zpeněžení a vypořádání vztahu společnosti s bývalým společníkem a dále na vyřešení otázky, jak naložit s podílem který zůstal po zániku účasti společníka bez svého vlastníka.²

3.1. Uvolněný podíl v Obchodním zákoníku

Problematika uvolněného podílu byla v ObchZ řešena zejména ustanoveními §113 odst. 5 a 6. Jeden z rozdílů mezi starou a novou právní úpravou je již v pojmosloví, když ObchZ hovoří o “podílu obchodním”, zatímco ZOK pouze o “podílu”. Ke vzniku uvolněného podílu

¹ S. Černá, Právo obchodních korporací, s. 306

² Komentář k § 212 ZOK, Wolters Kluwer

docházelo dle ObchZ v situaci, kdy účast společníka na společnosti zanikla z důvodu jeho vyloučení z ní, tedy z vůle samotné společnosti. K vyloučení mohla společnost přistoupit, nesplnil-li společník vkladovou (§113 odst. 1 až 4 ObchZ) nebo příplatkovou povinnost (§ 121 odst. 1 ObchZ). Dále mohla být účast společníka ukončena dohodou všech společníků (§149a ObchZ); rozhodnutím soudu o ukončení členství společníka na společnosti, vydaným na návrh společníka (§ 148 ObchZ) a dále pak rozhodnutím soudu o ukončení členství společníka – dědice ve společnosti (§ 116 odst. 2 ObchZ). Podíl společníka, jehož účast na společnosti zanikla, přecházel na společnost, stal se tedy jejím vlastnictvím. Té vznikla povinnost vyplatit bývalému společníku vypořádací podíl, tj. náhradu za jeho majetkovou účast ve společnosti. Společnost poté byla povinna převést podíl bývalého společníka na jiného společníka nebo na jinou osobu. Neučinila-li tak, byla valná hromada společnosti povinna, nejpozději do 6 měsíců od zániku účasti společníka, učinit rozhodnutí o snížení základního kapitálu společnosti, nebo o přechodu podílu na ostatní společníky, a to v poměru jejich obchodních podílů. Tento přechod měl být učiněn za úplatu ve výši vypořádacího podílu. Jestliže se valná hromada v zákonné lhůtě neusnesla na jednom z výše uvedených rozhodnutí, mohl soud společnost i bez návrhu zrušit a nařídít její likvidaci. Lhůtu pro výplatu vypořádacího podílu bývalému společníkovi stanovil § 150 odst. 3 ObchZ tak, že k vypořádání mělo dojít bez zbytečného odkladu poté, co společnost s podílem provedla dispozici podle § 113 odst. 5 nebo 6 ObchZ. Nejzazší termín vypořádání byl s uplynutím zákonné šestiměsíční lhůty pro dispozici s podílem a byl stanoven judikaturou³.

Jedním z problematických, byť dle mého mínění spíše teoretických, aspektů řešení institutu uvolněného podílu v ObchZ bylo, že v situaci, kdy vlastnictví podílu přešlo na společnost a ta bývalému společníkovi vyplatila podíl vypořádací, zaniklo tím de facto materiální majetkové vyjádření podílu ve společnosti. Podíl sice formálně existoval, ale jelikož je vlastně majetkovým vyjádřením účasti společníka na základním kapitálu společnosti, tato účast zanikla s vyplacením vypořádacího podílu, tedy materiální hodnoty podílu, bývalému společníkovi. Ta se obnovila až s převedením podílu na jinou osobu. Převedení podílu nemohl být z povahy věci bezúplatným a úplata měla odpovídat alespoň podílu vypořádacímu, tedy tomu, co společnost vyplatila bývalému společníkovi.

3.2. Uvolněný podíl v Zákoně o obchodních korporacích

Uvolněný podíl je i po své přeměně nadále podílem ve smyslu § 31 ZOK, je tedy věcí a jeho velikost ve vztahu k jeho poměru na základním kapitálu společnosti zůstává nezměněná. Vlastníkem podílu je stále bývalý společník, ale jeho vlastnické právo se zužuje na pouhé holé vlastnictví⁴, kdy bývalý společník s tímto podílem nemůže nijak disponovat a práva a povinnosti spojená s uvolněným podílem nelze vykonávat. Kroky vedoucí ke zpeněžení uvolněného podílu a k jeho vyplacení bývalému společníkovi činí samotná společnost. Zajímavou otázkou je, v jakém postavení se společnost při nakládání s uvolněným podílem nachází. Ustanovení § 212 odst. 3 ZOK stanoví, že společnost s uvolněným podílem nakládá jako zmocněnec. Přestože zákon užívá pojmu zmocněnec, domnívám se, že se nejedná o zastoupení smluvní, nýbrž o zastoupení zákonné a použijí se na něj ustanovení Občanského zákoníku (dále jen "OZ"), konkrétně § 436 a násl., tedy obecná pravidla pro zastoupení a

³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3645/2008, ze dne 16.12.2009

⁴ S. Černá, právo obchodních korporací, s. 313

ustanovení § 457 a násl. o zastoupení zákonném. Dovožuji tak proto, že toto zastoupení vzniká výhradně ex lege a nelze jej sjednat toliko dohodou stran. Avšak oproti ustanovení § 212 odst. 3 ZOK, § 212 odst. 2 ZOK o zmocnění nehovoří, z čehož lze dovodit, že v případě jeho aplikace se nebude jednat ze strany společnosti o zastoupení, ale o zákonem přesně vymezenou dispozici s uvolněným podílem, učiněnou prostřednictvím rozhodovací činnosti ve vnitřních poměrech společnosti.⁵ Dále se domnívám, že v textaci odstavce 3 došlo k chybnému užití spojky “nebo”, neboť aby společnost mohla s podílem naložit způsobem stanoveným v § 215 ZOK, musí mu v případě neúspěšného postupu dle § 213 předcházet použití § 214 ZOK.

V okamžiku, kdy je hodnota podílu bývalého společníka stanovena zákonným postupem, a to pomocí určení výše majetku společnosti, tvoří výtěžek z prodeje podílu bývalého společníka podíl vypořádací. Ten je peněžitou náhradou za podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla, na majetku společnosti. Vypořádací podíl tedy není ničím jiným, než peněžní částkou, která je pohledávkou bývalého společníka, resp. jeho právního nástupce, za společnost.⁶ V případě nezaplacení vypořádacího podílu má společník dle judikatury nárok domáhat se jeho zaplacení v cele hrubé výši.⁷

3.3. Zpeněžení uvolněného podílu

Na použití institutu uvolněného podílu přichází, jak již bylo napsáno výše, v situacích, kdy účast společníka na společnosti za doby jejího trvání zaniká způsobem jiným než jeho převodem. Nastane-li tedy jedna z právních skutečností, popsaných v úvodu této práce je podstatnou okolností pro další postup a nakládání s podílem, který se přeměnil v podíl uvolněný, byl-li přechod podílu omezený nebo vyloučený.⁸ ZOK stanovuje, oproti úpravě v ObchZ, že podíl společníka společnosti s ručením omezeným na jiného společníka lze převést, a to bez souhlasu společnosti a dále, že převod podílu na třetí osoby je možný pouze se souhlasem valné hromady. Tato ustanovení jsou však dispozitivní, je tedy na vůli společníků, do jaké míry umožní převod podílů ve společnosti. Tato úprava se taktéž týká dědění podílu, ke kterému nedojde pouze v případě, vylučuje-li to výslovně společenská smlouva, případně má-li společnost jediného společníka.

3.3.1. Přechod/převod podílu je vyloučen nebo omezen

Jak upravuje § 212 ZOK, je-li přechod podílu omezený nebo vyloučený, společnost mající podíl ve správě musí za situace, kdy se podíl přeměnil v podíl uvolněný postupovat postupem stanoveným v § 214 ZOK a tedy určit hodnotu podílu způsobem dle § 36(2). Ten stanovuje, že společnost výši podílu určí na základě výše vlastního kapitálu zjištěného z mezitimní, řádné, nebo mimořádné účetní uzávěrky. Tento postup se však neužije, je-li reálná výše majetku společnosti, a tedy i hodnota podílu bývalého společníka vyšší, než je jeho hodnota účetní. Taková situace nastane například v případě, kdy v účetnictví je zanesen nemovitý majetek společnosti v jeho pořizovací hodnotě, když jeho hodnota v době vytvoření účetní uzávěrky je již vyšší. Jen stěží lze taktéž v účetní uzávěrce vyjádřit například hodnotu perspektivy, kterou společnost má na trhu, kvalitu sítě jejích zákazníků nebo hodnotu technologií, které

⁵ Komentář k § 212 odst. 3 ZOK, Wolters Kluwer

⁶ S. Černá, Právo obchodních korporací, s. 323

⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2970/2013 ze dne 22.9.2015

⁸ Komentář k § 212 ZOK, Wolters Kluwer

společnost používá⁹. Neodpovídala-li by hodnota podílu určená účetní uzávěrkou jeho skutečné hodnotě, má společnost dle § 36 odst. 3 povinnost určit jeho cenu z reálné hodnoty majetku společnosti. Postup zjištění reálné hodnoty majetku společnosti není upraven ZOK, ale měl by dostát standardům, které právní předpisy stanovují pro ocenění hodnoty majetku. Pro ochranu bývalého společníka je zákonem stanoveno, že postup pro určení reálné hodnoty se taktéž užije kdykoli o to tento společník požádá. Výše uvedená ustanovení ZOK nejsou kogentními, lze se od nich tedy odchýlit odlišnou úpravou ve společenské smlouvě, avšak, jak vyplývá z judikatury¹⁰, tento odchylně stanovený postup musí být poctivým a nesmí směřovat k ocenění majetku, které by neodpovídalo jeho reálné hodnotě. Ze stanovené hodnoty majetku společnosti se konečný vypořádací podíl společníka určí poměrem jeho velikosti k základnímu kapitálu společnosti a vyplatí se v penězích bez zbytečného odkladu společníkovi nebo jeho právnímu nástupci. Z judikatury dále vyplývá, že nelze připustit, aby volbou jednoho způsobu ocenění majetku společnosti bylo dosaženo diametrálně odlišného výsledku než při volbě způsobu druhého.¹¹ Spornou otázkou, spojenou s výše uvedeným postupem je, do jaké míry je omezení převoditelnosti podílu, stanovené společenskou smlouvou (vázané například na souhlas valné hromady společnosti) pro společnost omezujícím. A to zejména v případě, kdy by společníci projevili vůli jej, například formou usnesení valné hromady, prolomit a postupovat tak primárně dle ustanovení § 213 ZOK, namísto výlučného využití § 214. Odborné názory na toto téma se různí, když existuje názor¹², že v případě udělení souhlasu příslušným orgánem společnosti nic nebrání postupu dle § 213, přestože převoditelnost podílu je společenskou smlouvou omezena. Jiný názor¹³ se striktně drží jazykového výkladu ustanovení § 212 odst. 2 ZOK a tedy vylučuje odstranění překážky ve formě omezení převoditelnosti podílu a postupu výlučně dle § 214 ZOK. Na danou věc prozatím nemám zcela jasný názor, avšak zamyslím-li se nad účelem ustanovení § 212 odst. 2 ZOK a nikoli pouze nad jeho jazykovým výkladem, domnívám se, že není důvodu pro to, aby si společníci, v jejichž rukou je rozhodování o základním směřování společnosti, nemohli rozhodnout, že umožní, aby uvolněný podíl nabyla třetí osoba. Například investor v podobě nového společníka s důležitým know-how, jehož potřebu v okamžiku tvorby společenské smlouvy nepředpokládali, avšak která například vlivem měnících se podmínek na trhu nastala. Kloním se tedy spíše k názoru, že překážku v podobě omezení převoditelnosti podílu lze, není-li to z okolností vyloučené, překonat. Dále se jeví relativně nelogické omezení, které klade § 212 odst. 2 ZOK na společnost, kde účast společníka zanikla smrtí a dědění jeho podílu je vyloučeno, a sice v tom smyslu, že společnost v takovém případě (ačkoli převod podílu na třetí osoby nemusí být společenskou smlouvou nijak omezen) podle mého názoru musí postupovat dle § 214 ZOK a nemůže podíl prodat dle § 213 ZOK, byť by prodejem mohla být cena podílu a tedy i výše vypořádacího podílu vyšší než například při jejím stanovení účetní uzávěrkou a tato skutečnost by byla nepochybně ku prospěchu dědicům bývalého společníka. Zároveň by bylo při vyplacení vypořádacího podílu užito prostředků jiných než samotné společnosti, což je z pohledu ZOK žádoucím jevem, jak již vyplývá z přednosti postupu dle § 213 ZOK v případě, kdy přechod nebo převod podílu není omezen či vyloučen.

⁹ Komentář k § 36 odst. 3 ZOK, Wolters Kluwer

¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 513/2005 ze dne 21.3.2007

¹¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 752/2011 ze dne 27.7.2011

¹² Komentář k § 212 odst. 2 ZOK, Wolters Kluwer

¹³ Komentář k § 212 ZOK, C.H. Beck, s. 405

3.3.2. Přejchod/převod podílu není omezen

Výše popsáný postup se použije za situace, kdy přechod podílu ve společnosti je omezen nebo vyloučen. Pro situaci, kdy tomu tak není a podíl lze volně převádět na třetí osoby popřípadě dědit, zákon stanoví, že společnost bude primárně postupovat dle § 213 ZOK. Užití tohoto postupu však, jak je uvedeno v § 214 odst. 2 ZOK lze vynechat, a určí-li tak společenská smlouva, výše vypořádacího podílu bude určena dle § 214 odst. 1, respektive dle § 36 odst. 1 a 2 ZOK. Není-li však výše uvedené společenskou smlouvou stanoveno, společnost bude při prodeji uvolněného podílu postupovat tak, že se jej nejprve pokusí, bez zbytečného odkladu, prodat za přiměřenou cenu. Způsob prodeje není zákonem výslovně stanoven, avšak obecně platí, že by měl být transparentním a podíl by měl být prodán za nejvyšší možnou cenu. Společnost není při prodeji podílu povinná zjistit jeho hodnotu formou znaleckého ocenění, ale jeho cena by měla být minimálně taková, jaké by se dospělo při jeho ocenění postupem dle § 36 odst. 1 a 2 ZOK. Zároveň platí, že jednatel společnosti by měl být schopen cenu, za kterou byl podíl prodán obhájit a dostat tak své povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. K takto prodávanému podílu mají předkupní právo ostatní společníci. Toto předkupní právo je založeno výhradně na základě zákona a vzniká tak pouze v jím předvídaných situacích. Předkupní právo společníků se řídí příslušnými ustanoveními OZ, konkrétně například § 2148, týkajícího se lhůty pro uplatnění předkupního práva, která je dispozitivně stanovena na 8 dní po nabídce a v této lhůtě musí být zaplacená kupní cena. Využije-li předkupního práva více společníků, rozdělí se podíl mezi tyto společníky podle poměru jejich podílů. Až v okamžiku, kdy předkupní právo nebylo společníky využito, bude možné podíl nabídnout třetím osobám. Podmínky prodeje podílu by měly být jak pro ostatní společníky, tak pro třetí osoby shodné. Zákonodárce se v textaci § 213 odst. 1 ZOK dopustil chyby, když ve větě první hovoří o prodeji uvolněného podílu a následně ve větě druhé a třetí je uveden podíl obchodní, který však již ZOK, oproti předešlé úpravě v ObchZ nezná. Jedná se však pravděpodobně o pouhou chybnou formulaci pojmu podíl. Lhůta pro prodej podílu počíná běžet okamžikem skončení účasti společníka ve společnosti a zákon stanoví, že společnost jej prodá bez zbytečného odkladu. Tuto lhůtu bude vždy nutné posuzovat podle okolností, ale je zřejmé že její trvání bude spíše v řádu dnů, nežli týdnů. Nepodaří-li se společnosti podíl prodat do 3 měsíců, určí hodnotu vypořádacího podílu postupem dle § 36 odst. 1 a 2 a nejpozději do jednoho měsíce od uplynutí výše uvedené tříměsíční lhůty jej vyplatí bývalému společníkovi. Celý proces zpeněžení podílu a vypořádání se s bývalým společníkem by tedy neměl trvat déle než 4 měsíce od ukončení jeho účasti ve společnosti.

Výtěžek z prodeje podílu tvoří podíl vypořádací a ten by měl být bývalému společníkovi bez zbytečného odkladu vyplacen.¹⁴ Délka této lhůty bude opět záviset na okolnostech konkrétního případu. Avšak, jak je stanoveno v § 213 odst. 2 a 3 ZOK, společnost má právo, ještě před vyplacením vypořádacího podílu, odečíst od výše výtěžku z prodeje podílu účelně vynaložené náklady, které na jeho prodej vynaložila a dále pak splatné pohledávky, které má za společníkem, jehož účast ve společnosti zanikla. Nezanikne-li započtením zcela vkladový dluh bývalého společníka, který má vůči společnosti, ručí za splnění vkladové povinnosti novým nabyvatelem podílu.

¹⁴ Za ObchZ k lhůtě na vyplacení vypořádacího podílu viz závěr rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3645/2008 ze dne 16.12.2008

V případě smlouvy o převodu podílu, která bude uzavřena s jeho nabyvatelem a jejímž předmětem je podíl bývalého společníka bude na straně prodávajícího společnost.¹⁵ Za ni ji podepíše, s přihlédnutím podmínkám jednání za společnost stanoveným společenskou smlouvou, její statutární orgán. Vytvoří se tak pro potřeby prodeje podílu fikce oprávněnosti prodat věc cizí. Podíl nebude ve vlastnictví společnosti, ta při jeho prodeji bude zastupovat bývalého společníka, ten však nebude moci jej prodat svým jménem, neboť jeho práva spojená s podílem nelze vykonávat a jeho obsahem je pouhé právo na vypořádání jeho účasti v společnosti.

Zajímavou otázkou taktéž je, co se, po dobu kdy se podíl transformoval na podíl uvolněný, děje s právy a povinnostmi tvořícími jinak jeho obsah. Existují výkladové otázky nad zněním § 212 odst. 4 ZOK, ve kterém je uvedeno, že práva a povinnosti spojená s uvolněným podílem nelze vykonávat.¹⁶ Problémem však je, že s tímto přeměněným podílem žádná práva a povinnosti nejsou vůbec spojena, vyjma práva na vypořádání poměru mezi společností a jejím bývalým společníkem. Dále existuje názor, že podíl se v uvolněný (tedy podíl, se kterým nejsou spojena běžná práva a povinnosti) transformuje od zániku účasti společníka ve společnosti do okamžiku vyplacení vypořádacího podílu.¹⁷ Dle tohoto názoru by se tedy podíl, který je již ve vlastnictví jeho nového nabyvatele stal opět plnohodnotným až v okamžiku vyplacení vypořádacího podílu bývalému společníkovi. Ačkoli si v této otázce nejsem zcela jistý, opatrně se přikláním k názoru, že tomu tak není. Usuzuji tak z toho, že smyslem ustanovení je, aby společnost nabízela zájemcům podíl plnohodnotný, tedy se všemi k němu náležícími právy a povinnostmi a nikoli pouze podíl okleštěný, tedy bez možnosti tato práva vykonávat. Tato skutečnost by reálně zřejmě poměrně znesnadnila prodej podílu třetím osobám, když ty by z objektivně pochopitelných důvodů neměly příliš velký zájem na tom, pořizovat podíl ve společnosti, který by byl, byť jen dočasně, připraven o práva a povinnosti s ním spojená. Jeví se tedy jako nelogické, aby se nový nabyvatel podílu nestal jeho majitelem podílu plnohodnotného, ke kterému náleží veškerá práva a povinnosti s ním spojená. Sám zákon hovoří např. v § 213 odst. 2 a v § 214 ZOK o tom, že vypořádací podíl tvoří již výtěžek z prodeje uvolněného podílu, tedy neváže nijak povahu podílu na výplatu vypořádacího podílu bývalému společníkovi.

3.4. Po výplatě vypořádacího podílu

Nepodaří-li se uvolněný podíl převést na jiného společníka nebo společníky v rámci předkupního práva k němu, nebo podíl nepřejde do vlastnictví jiné osoby a společnost postupem dle § 214 ZOK společníkovi, jehož účast ve společnosti zanikla, vyplatila vypořádací podíl ze svých zdrojů, aplikuje se § 215 ZOK. Společnost v takovém případě spravuje podíl jakožto zástupce a podíl tak ani v takovém případě nepřechází do jejího vlastnictví. Společnost s podílem může naložit pouze zákonem přesně stanoveným způsobem. Ten stanovuje, že společnost formou rozhodnutí její valné hromady, které musí být učiněno se souhlasem dvoutřetinové většiny všech společníků a osvědčeno veřejnou listinou, rozhodne o přechodu podílu na zbývající společníky, a sice poměrně podle výše jejich podílů. Tento přechod není bezúplatným a měl by být nejméně za hodnotu rovnající se výši vyplaceného vypořádacího podílu, aby tedy došlo alespoň k pokrytí nákladů společnosti,

¹⁵ Důvodová zpráva k ZOK, s. 49

¹⁶ Komentář k § 212 odst. 4 ZOK, Wolters Kluwer

¹⁷ Komentář k § 212 odst. 4 ZOK, Wolters Kluwer

kteří jí vznikly výplatou vypořádacího podílu. Otázkou je, zda podíl musí přejít do vlastnictví všech zbývajících společníků, nebo zda si společníci mohou dohodnout, že podíl přejde do vlastnictví pouze některých z nich. Jeden z odborných názorů¹⁸ na toto téma tvrdí, že nic nebrání tomu, aby uvolněný podíl převzali jen někteří společníci, případně pouze jeden z nich. Přejde-li vlastnictví podílu na více zbývajících společníků, bude muset dojít, poměrně podle jejich podílů, k rozdělení podílu bývalého společníka. K rozdělení podílu musí být dle § 43 ZOK udělen souhlas nejvyššího orgánu společnosti. Domnívám se, že tento souhlas je udělen již rozhodnutím valné hromady o přechodu podílu na zbývajících společníky. Části rozděleného podílu se pak buď stanou součástí dosavadních podílů ve vlastnictví společníků, nebo vytvoří podíl samostatný. To se bude odrážet od toho, o jaké podíly se jedná a od úpravy společenské smlouvy, tedy jaká práva a povinnosti jsou s těmito podíly spojena. Vlastnické právo na společníky pak ve výše uvedeném případě přechází již rozhodnutím valné hromady. Pokud společnost nerozhodne o přechodu podílu nebo jeho částí na zbývajících společníky, je povinna snížit základní kapitál o vklad společníka, jehož účast ve společnosti zanikla. Tento postup se bude řídit ustanoveními o snížení základního kapitálu, tedy § 219 a násl. ZOK.

Rozhodnutí valné hromady o naložení s uvolněným podílem, tedy ať již tento podíl přejde do vlastnictví zbývajících společníků, nebo bude-li o výši vypořádacího podílu snížen základní kapitál společnosti, musí společnost učinit bez zbytečného odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce od vyplacení vypořádacího podílu bývalému společníkovi. Tato lhůta je poměrně přísná, vezmeme-li v potaz skutečnost, že aby mohlo být řádně učiněno rozhodnutí valné hromady, musí společnost dostát zákonným požadavkům, týkajícím se zejména jejího řádného svolání. Usnadněním této časové tísně by pro společnost mohlo být rozhodování per rollam.¹⁹

Sankcí za nesplnění nebo nemožnost splnění (například nebylo-li možné snížit základní kapitál, neboť jeho výše je již zákonem stanovené minimální výši)²⁰ povinnosti vypořádat v zákonné lhůtě uvolněný podíl je dle § 215 odst. 1 ZOK zrušení společnosti s likvidací. O tomto zrušení společnosti soud rozhodne i bez návrhu. Již za staré právní úpravy ObchZ však bylo Vrchním soudem v Praze rozhodnuto, že uvolněný podíl může být platně převeden také až po uplynutí zákonné lhůty, se kterým zákon spojoval riziko zrušení společnosti soudem a možnosti soudu společnost zrušit tím v případě, že sankce dosud nebyla uplatněna, zaniká.²¹

4. Závěr

Závěrem lze shrnout, že nejvýraznějším rozdílem v úpravě uvolněného podílu v ObchZ a ZOK je, že podíl již nepřechází do vlastnictví společnosti, ale ta s ním nakládá jakožto zástupce společníka. Základní funkce uvolněného podílu, tedy jeho zpeněžení a následné vypořádání se s bývalým společníkem formou výplaty vypořádacího podílu zůstala nezměněna. Právní úprava v ZOK již v ustanoveních týkajících se uvolněného podílu rozlišuje situace, kdy převod či přechod podílu je omezen nebo vyloučen a určuje tím společnosti, jakým způsobem má uvolněný podíl zpeněžit. V tomto ohledu se mi jeví úprava v ObchZ přehlednější, neboť nyní není jasné, zda společnost může své vlastní omezení nakládání s

¹⁸ Komentář k § 215 odst. 1 ZOK, Wolters Kluwer

¹⁹ Komentář k § 215 odst. 1 ZOK, Wolters Kluwer

²⁰ Důvodová zpráva k NOZ, s. 49

²¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 783/2000 ze dne 14.12.2000

podílem prolomit například usnesením valné hromady, když ZOK v § 215 s možností převodu podílu na třetí osobu vůbec nepočítá. Dále pak ZOK nevyřešil otázku materiálního majetkového vyjádření uvolněného podílu, která v situaci, kdy vypořádací podíl byl vyplacen dle § 214 ZOK zůstává nevyřešena.

5. Prameny

Odborná literatura:

Lasák, Pokorná, Čáp, Doležil aj.: *Zákon o obchodních korporacích, komentář*, Wolters Kluwer, 2014

Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: *Zákon o obchodních korporacích, komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013

Černá, Štenglová, Pelikánová a kol.: *Právo obchodních korporací*, Wolters Kluwer, 2015

Normativní právní akty:

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních korporacích

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3645/2008, ze dne 16.12.2009

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 2970/2013 ze dne 22.9.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Odo 513/2005 ze dne 21.3.2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 752/2011 ze dne 27.7.2011

rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 3645/2008 ze dne 16.12.2008

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 783/2000 ze dne 14.12.2000

Internetové zdroje

www.obczan.cz

www.epravo.cz